

## ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ ОЦІНКИ У ПРОЦЕСІ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

© Омелянчук Т. М., 2014

Обґрунтовано, як аудит може впливати на якісний фінансовий аналіз поточного стану підприємства. Доведено доцільність використання аудиту як процедури підтвердження повноти фінансової звітності на початковому етапі комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання, а також можливість застосування аудиторських процедур для діагностики достовірності результатів такої оцінки на її кінцевому етапі.

**Ключові слова:** підприємство, фінансовий стан, фінансовий аналіз, аудит, процедури, оцінювання, діагностика

**Т. М. Omelianchuk**

Kyiv National University of Trade and Economics

## PECULIARITIES OF AUDITOR'S EVALUATION IN THE PROCESS OF DIAGNOSIS ENTERPRISE'S FINANCIAL CONDITION

© Omelianchuk T. M., 2014

It was established that none of the recent studies or publications does not raise the question of recognition of audit element integrated assessment of the financial condition of the company and as a debating something that is worth discussing in local reputable scientific circles. The concept of audit of the financial situation of the company in the current economic conditions is concretized. The role and importance of modern auditing for a full and accurate assessment of the financial condition of domestic enterprises is shown. The importance of the audit of the financial condition and results of an information providing important decision-making entities with an interest in the financial performance of the business entities is emphasized. In the article proved how audit can have an impact on the quality analysis of the current financial condition of the company. The expediency of the use of audit procedures as proof of completeness of financial statements in the initial phase of the complex evaluation of the financial condition of the entity, as well as the possibility of applying audit procedures for the diagnosis accuracy of the results of this assessment in its final stage is grounded. The directions on which it is advisable to audit the financial condition of the company, and the stages of analytical work, which should assess the financial condition of the entity are offered. It is proved that the audit process to assess the financial condition of the company increases its credibility and expanding areas of analysis that provides a diagnosis of the financial condition of the signs of consistency and comprehensiveness.

**Key words:** enterprise, financial position, financial analysis, audit procedures, assessment, diagnosis.

**Постановка проблеми.** Характерною особливістю сучасної економіки є розмежування повноважень власників капіталів та найманих осіб, що здійснюють управління цими капіталами. На практиці це відображається у відстороненні, добровільному чи вимушеному, реальних власників суб'єктів господарювання – наприклад, акціонерів, пайовиків від безпосередньої участі у процесі функціонування господарських об'єктів, яким керують запрошені сторонні особи – директори, менеджери тощо. Це зумовлює необхідність створення механізмів, які б дозволили власникам

активів оцінити дії управлінців та зробити висновок, чи справді вони роблять усе для ефективної діяльності підприємств та ставлять лише одну мету – забезпечити власникам максимально можливий дохід від їхнього бізнесу. Для виконання цього завдання усе частіше застосовується такий інструмент оцінки й контролю фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання, як аудит. Водночас, щоб результати аудиторських перевірок мали інформаційну цінність та виправдовували витрачені на них фінансові, часові та трудові ресурси, їх проведення повинно бути не одноразовим заходом, а періодичною процедурою. Причому її повинні виконувати і запрошені зовнішні фахівці – співробітники спеціалізованих компаній, і власне відповідальні працівники суб'єкта господарювання з метою самоперевірки та самоконтролю. З огляду на це, аудит повинен із добровільної (здебільшого) аналітичної процедури перетворитись на обов'язковий елемент комплексної оцінки фінансового стану будь-якого підприємства. Та перешкодою на шляху до такої трансформації є відсутність розуміння, з боку як власників бізнесу, так і найнятих ними управлінців, необхідності аудиту та її важливого значення для забезпечення якісної та достовірної діагностики стану суб'єкта господарювання.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Обґрунтування ролі та значення аудиту в процесі аналізу фінансового стану сучасних підприємницьких структур уже тривалий час знаходить відображення у численних працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Так, деякі проблемні питання, що супроводжують процедури проведення комплексної оцінки фінансового стану сучасних підприємств, затркують такі знані дослідники, як А.В. Бурковська, О.Ю. Соловійов [1], І.О. Ахновська, А.Л. Тофан [2] В.П. Москаленко, О.Л. Пластун [3], І.В. Іванова [4], К.В. Бородкін [5], Н.С. Гайдур, Т.В. Михайлова [6], І.А. Жулега [7] та багато інших. Серед наукових робіт, що стосуються аудиту в контексті діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання, доцільно назвати праці таких дослідників, як Л.О. Вдовенко, О.І. Спориш [8], О.Д. Шевчук, Н. Г. Здирко, К.С. Черномаз [9, 10], О.А. Луночкіна [11], В.В. Білецька [12], С.П. Суворова, М.Е. Ханенко, Е.В. Чигиринова [13], І.В. Сугайпова [14]. Проте і досі не існує досліджень, які б аргументовано доводили, що аудит повинен бути частиною комплексної оцінки фінансового стану підприємства, а не лише елементом діагностики достовірності й повноти його фінансової звітності. До того ж він зазвичай є не обов'язковим, а добровільним елементом. На нашу думку, внутрішній аудит повинен набути статусу обов'язкової самоперевірки тих результатів, які фахівці підприємства представляють усім зацікавленим особам у формі фінансової звітності та приміток для неї. Звісно, при цьому не втрачається і важливість зовнішнього аудиту як засобу захисту користувачів інформації про підприємство, зокрема його власників, інвесторів, державних органів влади від маніпуляцій, приховувань та викривлень управлінським персоналом суб'єкта господарювання відомостей про його фінансовий стан та результати діяльності. Проте у жодному із останніх досліджень і у жодній з публікацій не поставлено питання визнання аудиту елементом комплексної оцінки фінансового стану підприємства як дискусійне та таке, що варто обговорити у вітчизняних авторитетних наукових колах.

**Мета та завдання статті.** Метою цього дослідження є обґрунтування ролі та значення аудиту у процесі проведення комплексної оцінки фінансового стану сучасних підприємств із можливістю використання його результатів одразу у двох площинах: як для перевірки отриманих під час аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання інформаційних даних, так і для їх виправлення, коригування та надання користувачам інформації про підприємство, повних та достовірних відомостей про фінансовий стан.

**Виклад основного матеріалу.** Для того, аби встановити, яке місце повинен займати аудит у процесі проведення комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання, необхідно чітко визначити сутність поняття аудиту та досягти глибокого та точного розуміння його як наукової категорії, усвідомити особливості здійснення аудиторської перевірки на прикладному рівні. Водночас уточнення потребують особливості й етапи здійснення комплексної оцінки фінансового стану

підприємства, оскільки дуже важливо встановити, чи доречно запропонувати процедуру аудиту як окремий етап комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання.

Отже, аудитом національне законодавство визнає перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та про відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [15]. Тобто аудиту фактично відводиться роль засобу перевірки фінансової звітності підприємства. Водночас варто навести визначення аудиту, що запропонував Р.Р. Кулик, який наголошує, що аудит – це процес, за допомогою якого здійснюється збирання та накопичення даних про господарські явища і факти з метою їх незалежної й об'єктивної кількісної та якісної оцінки, визначення відповідності встановленим критеріям і надання зацікавленим користувачам достовірної інформації про об'єкти дослідження [16, с. 201]. С.П. Суворова, М.Е. Ханенко та Е.В. Чигиринова стверджують, що функціонально-цільова область аудиту – висловлення думки про достовірність бухгалтерської (фінансової) інформації та оцінки адекватності та ефективності заходів, що забезпечують управління фінансово-господарською діяльністю стратегічного і тактичного розвитку суб'єкта господарювання. Отже, в сучасних умовах аудит являє собою діагностичну процедуру, що обслуговує інформаційні потреби процесу управління підприємством і здійснюється у межах всього суб'єкта господарювання, його підрозділів і партнерських груп користувачів фінансової інформації [13]. Отже, розуміння аудиту розширюється і еволюціонує від інструменту перевірки звітності підприємства до механізму діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання.

Разом із тим, постає питання: чи повинен аудит бути елементом комплексної оцінки фінансового стану підприємства, чи залишатиметься окремою послугою, якою можуть за бажанням або через необхідність користуватись вітчизняні підприємства? Безперечно, фінансовий стан – це одна з головних характеристик економічної діяльності підприємства в зовнішньому середовищі. Він визначає конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює, якою мірою гарантовані економічні інтереси підприємства та його партнерів у фінансових та інших відносинах. Усвідомлення цього знаходить відображення у зростанні зацікавленості суб'єктів господарювання у проведенні аналізу їх фінансового стану, причому не фрагментарного, а комплексного. Н.В. Москаль зазначає, що оцінка фінансового стану є специфічним завданням аудиту [17, с. 180]. Проте, на нашу думку, комплексна оцінка фінансового стану є дещо відмінним від аудиту поняттям, і ці дві процедури можуть доповнювати, але не підміняти одна одну.

Розглянемо складові комплексної оцінки фінансового стану підприємства, аби встановити, на якому її етапі було б доцільно застосувати методи та прийоми аудиту.

У завдання оцінки фінансового стану підприємства входять різні напрями аналітичної роботи, які поєднуються у такі етапи:

- оцінка результатів господарської діяльності;
- виявлення можливостей зростання ефективності діяльності;
- аналіз ефективності використання фінансових інструментів;
- аналіз ліквідності балансу (звіту про фінансовий стан);
- аналіз фінансових коефіцієнтів;
- аналіз і оцінка майнового стану підприємства;
- аналіз коефіцієнтів фінансової ліквідності, ділової активності, стійкості та платоспроможності підприємства;
- аналіз фінансової стійкості підприємства.

Для комплексного аналізу фінансового стану підприємства необхідно оцінити тенденції найзагальніших показників, які з різних аспектів його характеризують.

Всі необхідні для такої оцінки дані беруться з фінансової інформації підприємства, як офіційної, так і управлінської. Частина інформації та звітів готується спеціально задля проведення оцінки. У цьому контексті важливого значення набуває якість інформації, що міститься у фінансових звітах

підприємства, підтвердити рівень якої може процедура аудиту. З огляду на це, обґрунтованим видається використання аудиту перед початку аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання.

Водночас, процедура самого аудиту може містити елементи фінансового аналізу, тому виникає дискусійне питання: чи є аудит необхідним елементом фінансового аналізу, чи аналіз як метод наукового пізнання є обов'язковою частиною процедури аудиту? Як перший, так і другий підхід мають численних прихильників. Наприклад, Я.В. Онохова відводить фінансовому аналізу роль інструменту, що обслуговує потреби аудиту [18]. Авторитетні зарубіжні дослідники зазначають, що у світовій аудиторській практиці одним з найбільш важливих і складних інструментів є аналітичні процедури, які націлені на оцінку фінансової інформації на основі вивчення імовірнісних співвідношень між фінансовими і нефінансовими даними, зокрема порівняння записаних значень з очікуваними значеннями, які визначив аудитор. Тому в ході аудиторської діагностики фінансового стану застосовуються різні моделі, методи, прогнози, кожен з яких має свої особливості, параметри. Це і дані про ринкові інструменти, і дані бухгалтерської звітності суб'єктів господарювання, й інформація про особливості структури, внутрішні та зовнішні зв'язки організацій, грошові й матеріальні потоки [13]. Отже, фінансовий аналіз як метод наукового дослідження може і повинен використовуватись у процесі аудиту, що, безперечно, доводить наведене нижче дослідження особливостей аудиту фінансового стану підприємства.

Основна мета аналізу фінансового стану, що проводиться з метою аудиту, – отримання ключових показників, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, рентабельності продукції та капіталу на визначений період, та діагностика діяльності з прогнозом на найближчі чи віддалені перспективи, а також виявлення шляхів підвищення ефективності бізнесу.

Таку інформацію можна одержати в результаті проведення комплексного аналізу фінансових звітів. Російські дослідники Н.Н. Кусков та Н.В. Бондарчук твердять, що останнім часом найбільшу цінність має комплексний аналіз, що має на меті розрахунок широкого спектра показників, окрім традиційних – ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості [18]. Не вважаючи, що традиційних аналітичних процедур для комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання достатньо, науковці зазначають, що межах комплексного аналізу корисним буде проведення аудиту чистих активів, що передбачає їх розрахунок, аналіз змін, аналіз динаміки співвідношення їх величини із розміром зареєстрованого (статутного) капіталу [19]. Хотілося б додати, що, крім зазначеного вище, в системі внутрішнього управлінського аналізу існує можливість «поглиблення» фінансового аналізу із залученням даних управлінського обліку. Це дає можливість вивчити всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання та сприяє досягненню кінцевої мети аудиту – виробленню конкретних рекомендацій щодо стабілізації та покращення фінансового стану, оцінці перспектив розвитку суб'єкта підприємницької діяльності.

Під час перевірки бухгалтерської (фінансової) звітності аудиторю слід керуватись нормативними документами, формою організації обліку і даними інвентаризації, проведеної перед складанням річного звіту.

Оцінка даних балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства є обов'язковим етапом у роботі аудитора. Фінансові оцінки бухгалтерських звітів (звітів про фінансовий стан) у стислому і концентрованому вигляді потрібні аудитору як орієнтири. Вони виконують роль підказки для вибору правильного рішення в процесі аудиторської діяльності. Поінформованість аудитора внаслідок проведеного фінансового аналізу надає йому впевненості у своїх діях, допомагає правильно спланувати перевірку, виявити слабкі місця в системі обліку.

Аналітичні процедури аудитора в ході попереднього ознайомлення з діяльністю клієнта зводяться до таких дій:

- порівняння поточних даних з нормативними значеннями;
- порівняння фінансових коефіцієнтів з нефінансовими показниками;
- порівняння поточних даних з даними попередніх періодів;
- порівняння поточних даних з даними плану і прогнозів;
- порівняння поточних даних підприємства із середніми загальноекономічними та галузевими даними.

Мета застосування аналітичних процедур – визначення нетипових ситуацій у діяльності підприємства і в його звітності.

Отже, для проведення оцінки фінансового стану підприємств важлива наявність повного комплексу інформації, що забезпечує можливість розрахунку всіх показників, побудови моделей та здійснення прогнозів. Вибір достатньої кількості джерел отримання аудиторських доказів для аудиту фінансового стану підприємства відіграє важливу роль.

Аудит фінансового стану може виконуватися з тим чи іншим ступенем деталізації залежно від інформаційного забезпечення, ступеня володіння методиками аналізу, часового параметра, наявності технічних засобів для виконання розрахунків тощо.

Отже, фінансовий аналіз – найважливіша складова аудиту на всіх етапах його здійснення: на стадії підготовки та складання загального плану аудиту, під час формування аудиторських доказів, здійснення аудиторських вибірок, оцінювання суттєвості спотворень бухгалтерської звітності, обґрунтування висновків, що містяться в аудиторському висновку. Аналітичні розрахунки можуть міститися в письмовій інформації аудиту керівництву економічного суб'єкта за результатами перевірки, використовуватися в ході перевірки господарських операцій, виробничого споживання ресурсів, господарських угод з продажу, оплати і розрахунків, а також для оцінювання вірогідності фінансових результатів діяльності підприємства. Фінансовий аналіз є основним методом дослідження не тільки в аудиті бухгалтерської звітності, а й у податковому аудиті, аудиті на відповідність вимогам, в ціновому аудиті, управлінському аудиті, у спеціальних видах аудиту (інвестиційному, операційному тощо).

Окрім доцільності використання результатів аудиту в процесі комплексної оцінки фінансового стану підприємства з метою формування якісного інформаційного підґрунтя для неї, варто відзначити можливість застосування цілих блоків отриманих під час аудиторської перевірки аналітичних даних (а такі дані неодмінно будуть, оскільки ми встановили факт використання методів та прийомів фінансового аналізу в аудиті). За таких умов зацікавленим у оцінці фінансового стану підприємства особам (наприклад, власникам бізнесу або банкірам чи інвесторам, до яких підприємство звертається з метою залучення фінансових ресурсів), не потрібно буде проводити додаткові розрахунки низки коефіцієнтів, витрачаючи на це зайвий час та кошти. Що ж до об'єктивності фінансових відомостей, що містяться у аудиторських розрахунках, то науковці – О.Д. Шевчук та К.С. Черномаз з цього приводу зазначають: «Провести фінансову оцінку необхідно якомога об'єктивніше, виконання цього завдання найдоцільніше покласти на аудитора, оскільки дотримання ним етики професійного аудитора та системне підвищення його кваліфікації забезпечує високу достовірність перевіреної інформації та якості наданих послуг, крім того такі результати визнаються і іншими учасниками ринку, зокрема державними органами, банками та ін.» [10, с. 55].

Аудит фінансового стану може бути: самостійним видом послуг; інтегрованим видом послуг (процедури незалежної оцінки фінансової інформації під час проведення фінансового, управлінського або екологічного аудиту).

З огляду на це, метою аудиту в процесі оцінки фінансового стану підприємства вважаємо:

- виявлення змін показників, які характеризують фінансовий стан підприємства;
- визначення факторів, які впливають на фінансовий стан підприємства;
- оцінку кількісних та якісних змін фінансового стану підприємства;
- оцінку фінансового стану підприємства на певну дату;
- визначення тенденцій змін фінансового стану підприємства.

Отже, процедура аудиту фінансового стану підприємства може замінити деякі процедури комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. Проте аудит фінансового стану та комплексна оцінка фінансового стану не є тотожними поняттями, оскільки аудит дозволяє провести діагностику не лише окремих фінансових показників та виявити загальні тенденції їх зміни, але і проаналізувати інші важливі характеристики, що можуть вплинути на фінансовий стан підприємства, наприклад, допомогти встановити:

- структуру управління економічним суб'єктом і повноваження керівників усіх рівнів щодо прийняття відповідних управлінських рішень;
- своєчасність внесення змін в установчі документи (якщо вони були);

- види діяльності економічного суб'єкта;
- засновників економічного суб'єкта;
- розмір статутного капіталу і частки кожного засновника;
- адекватність методів оцінки внесених засновниками часток до статутного капіталу в натуральній і нематеріальній формах;
- своєчасність внесення засновниками часток у статутний капітал;
- в якому розмірі й вигляді засновники внесли свої частки в статутний капітал;
- правильність оформлення документів за внесками до статутного капіталу;
- організаційно-правову форму економічного суб'єкта;
- передбачення в статуті здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- рахунки, які має право відкривати економічний суб'єкт в установах банків;
- передбачення в статуті створення резервного та інших фондів;
- наявність права економічного суб'єкта створювати на території України і за кордоном філії та інші структурні підрозділи, виділені на самостійний баланс;
- наявність ліцензії на здійснення видів діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до чинного законодавства;
- порядок розподілу прибутку, що залишився в розпорядженні економічного суб'єкта за підсумками року після сплати обов'язкових платежів;
- правильність обчислення доходів засновників та акціонерів і утримання податку на доходи;
- правильність оформлення бухгалтерської документації;
- відповідність записів у первинних документах записам у реєстрах бухгалтерського обліку.

Отже, аудит дозволяє визначити і оцінити суттєво більшу кількість показників фінансового стану підприємства, ніж переважна більшість традиційних методик, що нині використовуються для діагностики фінансового стану та результатів діяльності суб'єктів господарювання. Аудит передбачає виконання аудиторських процедур для отримання аудиторських доказів щодо сум та розкриття у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від судження аудитора, зокрема оцінки ризиків суттєвих викривлень фінансової звітності внаслідок шахрайства або помилки. Виконуючи оцінку цих ризиків, аудитор розглядає заходи внутрішнього контролю, що стосуються складання та достовірного подання суб'єктом господарювання фінансової звітності, з метою розроблення аудиторських процедур, які відповідають обставинам, а не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Аудит також передбачає оцінку відповідності використаних облікових політик, прийнятність облікових оцінок, використаних управлінським персоналом, та оцінку загального подання фінансової звітності. Отже, аудитор може вибрати або відхилити використання фінансового аналізу як одного із методів дослідження у процесі оцінки фінансового стану підприємства або замінити його.

Аудит допомагає оцінити фінансовий стан підприємства за будь-який період часу його діяльності, а також спрогнозувати його в майбутньому. Так, аудиторська оцінка фінансового стану допомагає керівництву суб'єкта господарювання (внутрішнім користувачам) у прийнятті управлінських рішень, спрямованих на коригування фінансової політики. Якщо досліджуване підприємство є «благополучним» з погляду фінансового стану, то прийоми фінансового аналізу матимуть профілактичне значення і дадуть змогу виявити «слабкі» сторони в його діяльності [13]. Такі завдання ставить і комплексна оцінка фінансового стану підприємства, проте її інструментарій є обмеженим, порівняно із механізмами аудиторської перевірки. Крім того, аудит дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан підприємства, але і визначити ті фактори та причини, що його спричинили, і водночас дати оцінку достовірності інформаційних матеріалів, на основі яких здійснювалась діагностика, а отже, підтвердити або спростувати результати, отримані під час аналізу фінансового стану підприємства у межах його комплексної оцінки. Перевагою останньої є застосування прийомів ретроспективного аналізу та виявлення тенденцій до зміни показників окремих аспектів діяльності суб'єкта господарювання. На думку вчених, аудиторська оцінка забезпечує більшу достовірність аналізу фінансового стану підприємства, крім того, надає управлінцям точну інформацію про стан підприємства для прийняття ефективних фінансових рішень [10, с. 60].

Необхідність використання аудиту у процесі комплексної оцінки фінансового стану підприємства можна обґрунтувати і тим, що переважна більшість традиційних прийомів діагностики фінансового стану суб'єкта господарювання передбачає лише обмежене використання інструментів аналізу фінансової звітності, підготовленої за міжнародними стандартами, тоді як методи і прийоми аудиту більш орієнтовані на міжнародні стандарти звітності. А.Р. Мельник не безпідставно вважає, що фінансова звітність, складена відповідно до МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності), зовсім по-іншому відображає процеси, явища та фінансові результати діяльності підприємства. Така звітність дає змогу об'єктивно оцінювати фінансовий стан підприємства й ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, а також сприяє зростанню довіри потенційних інвесторів до облікових даних звітних форм [20]. І доки вітчизняні методики оцінки фінансового стану підприємства не будуть будуватись на основі фінансової звітності, підготовленої за міжнародними стандартами, доти аудит буде необхідним для визначення достовірного фінансового стану суб'єкта господарювання.

Зважаючи на все, зазначене вище, вважаємо, що завданням аудиту, крім встановлення достовірності бухгалтерської звітності економічних суб'єктів і відповідності здійснених ними господарських операцій чинним нормативним актам, є оцінка фінансового стану підприємства, його платоспроможності, раціональності вироблених або передбачуваних інвестицій, поточних доходів і витрат, розроблення рекомендацій щодо їх оптимізації. На думку багатьох зарубіжних фахівців, сучасний аудит повинен являти собою свого роду експертизу бізнесу, систему оцінки минулого і перспектив майбутнього, поєднуючи у собі специфічні аудиторські методи і прийоми та елементи фінансового аналізу.

Отже, аудит можна використати на одному із етапів комплексної оцінки фінансового стану підприємства, а саме на тому етапі, де передбачається здійснення фінансового аналізу, оскільки цей метод наукового дослідження використовується і під час оцінки стану та результатів діяльності підприємства, і у процесі аудиту. Крім того, окремі елементи та прийоми аудиту можна рекомендувати як перший етап комплексної оцінки фінансового стану підприємства, а саме для діагностики достовірності та повноти фінансової звітності, на основі якої здійснюватиметься оцінка, проте таке його використання повинно бути досить зваженим та продуманим, адже оцінка транспарентності фінансової звітності передбачатиме процедури, характерні для аналізу фінансового стану підприємства, а тому можливе дублювання деяких процедур, що спричинить зайві витрати коштів та часу.

Аудит у процесі оцінки фінансового стану підприємства підвищує її достовірність та розширює напрями аналізу, що надає діагностиці фінансового стану ознак системності та комплексності.

**Висновки.** Проведене у межах цієї наукової роботи дослідження можливості використання аудиторської перевірки як елемента комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання дає змогу зробити важливі висновки.

Під аудитом фінансового стану належить розуміти систему органів і заходів з перевірки законності та доцільності дій у сфері формування, розподілу і використання грошових фондів суб'єктів господарювання, одну з форм контролю, що сприяє забезпеченню законності, охорони власності, правильному, ефективному та економному використанню бюджетних, позикових і власних коштів, що допомагає розкрити порушення фінансової дисципліни на підприємстві.

Комплексною оцінкою фінансового стану підприємства є сукупність процедур, які дають змогу через механізм розрахунку широкого переліку фінансових показників та аналізу їх динаміки встановити, як у ретроспективі змінювалися фінансовий стан та результати діяльності підприємства, і спрогнозувати їх на майбутнє. Отже, і комплексна оцінка фінансового стану, і його аудит є джерелами забезпечення інформаційних потреб власників бізнесу та інших зацікавлених у достовірній інформації про підприємство осіб.

Вважаємо, що недоцільно у сучасних умовах залишати аудиту роль лише перевірки фінансового стану підприємства. Аудиторська перевірка має бути визнаною теоретиками і практиками як необхідний елемент комплексної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання. Її застосування у процесі проведення комплексної оцінки фінансового стану підприємства можна рекомендувати одразу на кількох етапах: на підготовчому або першому етапі як інструменту підтвердження достовірності, повноти, тобто якості фінансової звітності, або на етапі здійснення аналізу фінансового стану

підприємства, оскільки окремі аналітичні процедури дозволяють виконати його точніше та встановити фактори, що спричинили зміни тих чи інших показників, що неможливо у разі використання традиційних прийомів фінансової діагностики, таких як горизонтальний чи вертикальний аналіз. Проте на практиці доцільно вибрати один варіант застосування, оскільки дві аудиторські перевірки на різних етапах оцінки фінансового стану підприємства дублюватимуть результати одна одної та спричинять зайві витрати матеріальних, трудових та часових ресурсів, що недопустимо для сучасних підприємств в Україні через їхні обмежені фінансові можливості.

1. Бурковська А.В. Комплексний підхід до оцінки фінансового стану підприємства / А.В. Бурковська, О.Ю. Соловійов // Наукові праці Полтавської держ. аграрної академії. – Вип. 1 (4) – Т. 2. – Полтава: ПДАА. – 2012. – С. 73–77. 2. Ахновська І.О. Методичний підхід до оцінки фінансового стану суб'єктів малого підприємництва / І.О. Ахновська, А.Л. Тофан // Вісник ДонНУ. – Серія В. Економіка і право. – 2013. – № 1. – С.10–15. 3. Москаленко В.П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В.П. Москаленко, О.Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 6. – С. 180–192. 4. Иванова И.В. Методические подходы к комплексной оценке финансового состояния кризисного предприятия / И.В. Иванова // Журнал «Известия Высших Учебных Заведений». – 2007. – № 4. – С.46–52. 5. Бородкин К.В. Комплексные методы финансовой диагностики : монография / К.В. Бородкин. – Воронеж, ВГТУ, 2002. – 183 с. 6. Гайдур Н.С. Комплексная оценка финансового состояния предприятия на основе рейтингового подхода [Электронный ресурс] / Н.С. Гайдур, Т.В. Михайлова. – Режим доступа : [http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/14356/1/6\\_Гайдур.pdf](http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/14356/1/6_Гайдур.pdf). 7. Жулега И.А. Методология анализа финансового состояния предприятия : монография / И.А. Жулега. – ГУАП. – СПб, 2006. – 235 с. 8. Вдовенко Л. О. Роль аудиторської перевірки в оцінці фінансового стану підприємств / Л. О. Вдовенко, О. І. Спорши // Збірник наук. праць Таврійського державного агротехнологічного університету (екоп. науки). – 2013. – № 1, Т. 2. – С. 41–47. 9. Шевчук О. Д. Аудит в Україні – проблеми та перспективи розвитку / О. Д. Шевчук, Н. Г. Здирко // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 530–532. 10. Шевчук О.Д. Аудиторська оцінка фінансового стану підприємства / О.Д. Шевчук, К.С. Черномаз // Збірник наук. праць ВНАУ. – 2012. – №1 (56). – Том 4. – С. 55–60. 11. Луночкина Е.А. Аудит и анализ финансового состояния предприятия на различных стадиях его развития : дис.... канд. экон. наук / Е.А. Луночкина. – М.: Финансовый университет при Правительстве Российской Федерации, 2011. – 226 с. 12. Здирко Н.Г. Особливості аудиту фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Н.Г. Здирко, В.В. Білецька. – Режим доступу: [http://www.rusnauka.com/7\\_NMIW\\_2011/Economics/3\\_81085.doc.htm](http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2011/Economics/3_81085.doc.htm). 13. Суворова С.П. Аналитические процедуры в аудиторской практике оценки финансового состояния аудируемого лица [Электронный ресурс] / С.П. Суворова, М.Е. Ханенко, Е.В. Чигирнинова // Альманах «Научные записки Орел ГИЭТ». – 2011. – № 1 (4). – Режим доступа: [http://www.orelgiet.ru/4\\_suvor\\_han\\_chegir\\_20\\_02\\_12.pdf](http://www.orelgiet.ru/4_suvor_han_chegir_20_02_12.pdf). 14. Сугаинова И.В. Концепция аудита корпоративной собственности [Электронный ресурс] / И.В. Сугаинова // Вестник Адыгейского гос. ун-та. Серия 5: Экономика. – 2009. – № 1. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-audita-korporativnoy-sobstvennosti>. 15. Про аудиторську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>. 16. Кулик Р.Р. Проблемні питання формування концепції аудиту і розширення ринку аудиторських послуг // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. кол. : Башиян Г. І., Апопій В. В., Вовчак О. Д. та ін.]. – Львів: Вид-во Львів. комерц. академії, 2011. – Вип. 36. – 486 с. – С.197–205. 17. Москаль Н.В. Організація та методика аудиту фінансової звітності кризових підприємств торгівлі / Н.В. Москаль // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: [зб. наук. праць] – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. – № 721. – С. 179–183. 18. Онохова Я.В. Анализ финансового состояния как сопутствующая аудиту услуга [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://e-lib.gasu.ru/vmu/arhive/2006/01/24.shtml>. 19. Кусков Н.Н. Аудит финансового положения организации / Н.Н. Кусков, Н.В. Бондарчук // Научная сессия МИФИ. – 2003. – Том 6. – С.222–223. 20. Мельник А.Р. Підготовка фінансової звітності за міжнародними стандартами та особливості її аудиторської перевірки / А.Р. Мельник // Аналіз, аудит і контроль. – 2013. – №4 (62). – С.121–129.